

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

Ḥamishah ḥumshe Torah

‘im 3 targumim ... pe. Rashi, u-ferush Rashbam u-ferush Mikhlal yofi min
R. Shelomoh ben Melekh u-ferush Be’er reḥovot ‘al diḳduḳe Rashi ...
ve-Sefer ha-Ḥinukh me-Rabenu Aharon ha-Levi be-sof kol ḥeleḳ

Sefer Devarim

Shelomoh ben Yitshaḳ

Frankfurt de-Oder, 544 [1783 oder 1784]

1

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9976

וַיֹּאמְרוּ אֵלַי חֲטֵאוּ לַיהוָה אֲנַחְנוּ וְנַעֲלֶה
 וְגַדְחֲמוּ כָכָל אֲשֶׁר-צִוֵּנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
 וְתַחֲנוּרוּ אִישׁ אֶת-כְּלֵי מִלְחָמָתוֹ וְתַהֲיֵנוּ לַעֲלֹת
 הַהָרָה : מִבּ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי אֲמַר לְהֵם
 לֹא תַעֲלוּ וְלֹא-תִלְחַמוּ כִּי אֲיַנְנִי בְקַרְבְּכֶם
 וְלֹא תִתְּנַפּוּ לִפְנֵי אֵיבֵיכֶם : מִג וְאָדְבַר אֵיכֶם
 וְלֹא שְׁמַעְתֶּם וַתִּמְרוּ אֶת-פִּי יְהוָה וַתִּזְדוּ
 וַתַּעֲלוּ הַהָרָה : מִד וַיֵּצֵא הָאֱמֹרִי הַיּוֹשֵׁב
 בְּהַר הַהוּא לְקַרְאֲתְכֶם וַיִּרְדְּפוּ אֶתְכֶם כַּאֲשֶׁר
 תַּעֲשִׂינָה הַדְּבָרִים וַיִּכְתּוּ אֶתְכֶם בְּשַׁעִיר עַד
 קִרְמָה : מִה וַתִּשְׁבוּ וַתִּבְכוּ לִפְנֵי יְהוָה
 וְלֹא-שָׁמַע יְהוָה בְּקִלְכֶם וְלֹא הִאֲזִין אֲלֵיכֶם :
 מו וַתִּשְׁבוּ בְקִדְשׁ יָמִים רַבִּים בְּיָמִים אֲשֶׁר
 יִשְׁבַתֶּם : א וַנִּפְּן וַנִּסַּע הַמַּדְבָּרָה דֶרֶךְ-יַם-
 סוּף כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֵלַי וַנִּסַּב אֶת-הַר-
 חֲמִישִׁי שַׁעִיר יָמִים רַבִּים : ° ס ב וַיֹּאמֶר
 יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר : ג רַב־לְכֶם סָב אֶת-
 הַהַר הַזֶּה פָּנּוּ לְכֶם צִפְנָה : ד וְאֶת-הָעַם
 הַזֶּה לֵאמֹר אַתֶּם עֹבְרִים בְּגִבּוֹל אֲחֵיכֶם בְּנֵי-
 יִשְׂרָאֵל הַיּוֹשְׁבִים בְּשַׁעִיר וַיִּירָאוּ מִכֶּם וַיִּשְׁמַרְתֶּם
 מְאֹד : ה אֲלֵ-תַתְּנוּ בָם כִּי לֹא-אַתֶּן לְכֶם
 מֵאֲרָצִים עַד מִדְּבַר כַּף-רִגְלִי כִי-יִרְשֶׁה לַעֲשׂוֹ
 נַתִּי אֶת-הַר שַׁעִיר : ו אֲכַל-תִּשְׁבְּרוּ
 מֵאֲתֶם בְּכֶסֶף וְאֲכַלְתֶּם וַגַּם-יָמִים תִּכְרוּ מֵאֲתֶם

כָּכָל דְּפַקְדָנָא וְיִ אֱלֹהֵנָא וּדְרִיחֶתָּן נְבֵר יִרְתֵּ-
 מְנֵי קְרִבִּיהַ וּשְׁרִיחֶתָּן לְ מִיִּסְק לְ טוֹרָא :
 פֻּב וַאֲמַר וְיִ לִי אֵימַר לְהוֹן לֹא תִסְקוֹן וְלֹא-
 תִגִּיחֶתָּן קִרְבִּי אֲרִי לִית-שְׁכִינָתִי בִיגִיכֹן וְלֹא
 תִחְבְּרוֹן קִדְס בְּעֵלֵי-דְבָבִיכֹן : מִג וּמְלִילִית
 עִמְכֹן וְלֹא קִבְּלֶתוֹן וְסִדִּיבֶתוֹן עַל-מִימְרָא
 דְּיִ וְאַרְשַׁעְתוֹן וְסִלִּיקְתוֹן לְטוֹרָא : מִד וַנִּפְּק
 אֲמוֹרָאָה דְּיִחִיב בְּטוֹרָא הַהוּא לְקַדְמוֹתְכֹן
 וְרַדְפוּ יִתְכוֹן כְּמָא דְנַתָּן דְּבִרְתָּא וּשְׁרַדוּ
 יִתְכוֹן בְּשַׁעִיר עַד-הַרְמָה : מִה וְתַחְתּוֹן
 וּבְכִיחֹן קִדְס וְיִ וְלֹא-קִבִּיל וְיִ צְלוֹחְכֹן וְלֹא
 אֲצִית לְמִילִיכֹן : מו וַיִּתְּבַתּוֹן בְּרָקִס יוֹמִין
 סְנִיאִין כְּיוֹמֵיִא דְחִיבֶתוֹן : א וְאַתְּפִינָא
 וַנִּשְׁלַנָּא לְמַדְבָּרָא אֹרְחָ יִמְאָ-דְסוּף כְּמָא
 דְּמִלִּיל וְיִ עֲמִי וְאַקִּיפְנָא יִת-טוֹרָא-דְשַׁעִיר
 יוֹמִין סְנִיאִין : ב וַאֲמַר וְיִ לִי לְמִימַר :
 ג סְנִי-לְכוֹן דְאַקִּיפְתוֹן יִת-טוֹרָא הַרְדִּין
 אֲתַפְּנוּ לְכוֹן לְצַפְנָא : ד וַנִּתְ-עֲמָא פְקִיד
 לְמִימַר אֲתוֹן עֲבְרִין בְּתַחוּס אֲחֵיכֹן בְּגִי-עֲשׂו
 דִּיתְכִין בְּשַׁעִיר וַיִּדְחִלוֹן מִנְכוֹן וְרִתְסַמְרוֹן
 לְתַדָּא : ה לֹא-תַתְּנוּ בָהוֹן אֲרִי לֹא-אַתֶּן
 לְכוֹן מֵאַרְעָהוֹן עַד מִדְּבַר פִּרְסַת־רִגְלָא אֲרִי-
 יוֹרְתָא לְיַעֲשׂוּ וְהַבִּירַת יִת-טוֹרָא דְשַׁעִיר :
 ו עֲבוּרָא תִנְבְּנוֹן מִנְהוֹן בְּכֶסֶף וְתִיכְלוֹן

בכסף רש"י

ואף

(מב) לא העירו - לא עליהם תהא לכם אלא יוריה : (מד) כאשר מעשינה הדבורים - מה הזכירה הולת כשהיא עובת
 לת האדם מיד מזה הן הם כשהזכות פים כנס' מיד' מתים : (מה) ולא שמעה' בקולכם - כשיכול עזיתם מיד רחמי כאלו
 חמרי : (מו) ורש' בו בקדש ימים רבים - י"ט שנה סלאחר כיוס אמר שבתם כשאל המסעות והס' היו ל"ח שנה י"ט ענהס עמו
 בקדשו י"ט שנה סולמס ונשא' פים וחזרו לקדש כמו ס' אחר (במדר ל"ב) וייעס כמדבר כן מנא' כסדר עולם : (א) ונפן ונסע
 ה' ברה : אילו לא הטאו היו עוסי' דרך הר שער ליכנס לחרן מן דרומו לנמו ונסע' סקלקו הפכו ללד המדבר סהוא כ' יס' סוף
 לדרומו

קאמי וינייה ושינתון למיטוק לטונרא : מב ואמר יסלי אימר לרזון לא תסקון ולא תפדרון סדרי קרב ארום לית שכינתי מחלקא ביניכו ולא תיחברון קנס בעלי דבכיכו : מג ומלילית לבון ולא קבילתון ופרבתון על

ירושלמי

ירדפי נתכוו חייז מה דנדיפי דבורתא וקטולא נתכוו קבילא עד שיציר :

מיקרא ביי וארשעתון ומליקתון לטונרא : מד ומנפך אבירארה דתיב בטונרא ההוא לקמורחבון ורדמר נתכוו היקמא דתרוו ומיטשן ארעיתא וקחו נתכוו קבילא עד הקמרה : מה ומתתון ובכיתו קנס : ולא קביל :

צלותכו ולא אצית למיליפון : מו ותיבתון ברקס וגוי : א וארשפניא ונטלנא למדברא אורח ימא דסופי היקמא ומלילי : לי ואקופנא נת טונרא דגבילא יומין סגיאין : ב ואמר : לי למימרא : ג סגי לבון דאקופתון יר טונרא הרין איתפני לבון לצפונא : ד וית עמא פקיד למימר אתון עברין בתחרם אחיכוו בני דעשג דתתון בגבילא וידתליו מכוו ומתפמרון לתרא : ה לא תיחברון בהון ארום לא אתון לבון מארשעתון עד קמיסר פתרת ריגלא ארום ירתא לעשו ית טונרא דגבילא מטול אקרא דעבד לאבני : ו עיבורא תבון מנהון

כג

רש"י

לדרומו של הר שער והלכו אלל דרומו מן המערב למזרח דרך ים סוף דרך יואתן קמזרים שהוא במקצוע דרווית מערבית משם היו הולכים ליד המזרח : ונסב את הר שער . כל דרומו עד ארץ מואב : (ג) פנור כמ' צפונה . סוכו לכס לרוח מזרחית מן הדרום לצפון פניכם לצפון מזרח הולכין את רוח מזרחית וזה שאלער (שופטים יא) ויבאו ממזרח שמש לארץ מואב : (ד) ונשמררם כאר . ומה שמורה אל תתברוס : (ה) עד מדרך כף רגל . אפילו מדרך כף רגל כלומר אמילו דרוסת הרגל חזי מרשה לכס לעבור בארצם שלא ברשות . ומדרש אנדה עד שיכאיוס דרית כף רגל על הר הזיתים שאלער (זכריה י"ד) ועמדו רגליו וגו' : ירושה רעשו . מאכרהם עשר עממים כתילו סכעה לכס קיזקניו וקדמוניו עמון ומואב ושעיר אחת מהם לעשוהשתים לכני לוע כסר שאלך אתו למזרים ושתק עליוה שהיו אומרים על אשתו אחותי היא עשאו ככנו : (ו) חכרו . לשון מקח וכן (בראשית כ')

באר רחובות דקדוקי רש"י

כמלת ותדרינו הוא השורש ההה מלשון חהו ובהו דלא יתכן כאן לכן קאמר שהוא לשון הננו ורצה לומר התי"ו לאו שרשית היא רק שימושית כיון לנוכחים ותהינן (איר האט אייך אן גיכרייט) : משום

רשב"ם

(מא) ותהיני . הננו ועליו : (נו) כיוס אשר יבכתם כלומר כמו שאתם יודעים : (א) גפוסה לנף א"י כי בדרוס א"י הלכו כמזכר (ד) היושבים בשער . לא אלה הם איתן אדום שילאו כמזכר לקראת ישראל שהרי באלה כתיב כאשר עשו לי בני עשו היושבים בשער אכל אדום לא ויכרו כלום דכתיב בהם ויע ישראל מעליו ז"ה פיר' שרבונו . אכל לי הצעיר אין נראין דבריו כזה . כי בני עשו היושבים בשער הם הם אדום כי לא מצינו להם יישוב כי אם בהר שער (כי אם) כמקום ובכל קרוי ומה שקשה לרבינו כאשר עשו לי בני עשו אינו טענה כי אם על מה שאמור למעלה אוכל כמס' שכיורי כאשר עשולי . בני עשו שלא לקחו מואב שום דבר כי אם כמזכר כמו שאמור בענין אהם עובדים כגבול אחיכם בני עשו וגו' אבל אוכל תכרו מואב כמס' ואכלתם . וגם מים תכרו מואב כמס' ושתייתם . וכן עשיתם כמו שליוה הקס"ה כמו שאלער כאשר עשו לי בני עשו דרך ס' חס אל הר שער שאת משה אל מלך אדום להניחם לעבור דרך ארצו אל ארץ ישראל . ולדבר הזה לא שנוע עליהם שלא רצה שיבטחו כלם יחד בארצו שישתיתו את הארץ ולפיכך ויע ישראל מעליו . אבל מכל מקום היו קובים משלהם דרך הניכסות ממה שהיו לריכס וזהו האמת והישר : (ד) ויראו מכם . מוגדת ויסכו וידעו ויאמרו אבל ויראו את ה' וידעו כי שמי ה' מוגדת ויאמרו והלכו וכו' להבא הם : (ה) כי לא אהין לכס מואב וכן כתיב כמזכר אל תזר את מואב וכן ככני עמון אל תזרים כל האזרות

מכלל יופי

(מד) כאשר תעשה הדטורים . פירושו שיעשה ביתם עויר דמו אחרי ויטכחו . ורש"י כתבמה הדטורה הואת כשהיא מכה את האדם וידויתה אף הבגאשה היא נעושים כנס מידותים : (מו) ותשבו בקדש . נהעכחם : (מז) אל התגרבם . ענין ההערכ הריב תגובם וטעיהיט ומכסתו מצודים ואגרי מצראי : (ער)

(*) (*) (*) ד * חכרו

בבסוף ושתיתם : ז כי יהיה אלהיך ברכך
 בכל מעשה ידך ובעל כרחך את המדבר
 הנגלה הזה זה ארבעים שנה יהיה אלהיך
 עמך לא תסרת דבר : ח ונעבר מאת
 אחינו בני-עשו הישבים בשעיר מדרק
 הערבה מאילת ומעצין נבר ° ס ונפן
 ונעבר דרך מדבר מואב : ט ויאמר
 יהוה אלי אל-תצר את-מואב ואל-
 תתור בם מלחמה כי לא-אתן לה מארצו
 ירשה כי לבני-לוט נתתי את-ער ירשה :
 י האמים לפנים ישבו בה עם גדול ורב
 ודם בענקים : יא רפאים יחשבו אף-
 הם בענקים והמואבים יקראו להם אמים :
 יב ובשעיר ישבו החרים לפנים ובמ
 עשו יירשום וישמידום מפניהם וישבו
 ויחזקם כאשר עשה ישראל לארץ ירשתו
 אשר-נפן יהוה להם : יג עתה קמו
 ועברו לכם את-גחל זרד ונעבר את-גחל
 זרד : יד והימים אשר-הלכנו מקדש
 ברנע עד אשר-עברנו את-גחל זרד שלשים
 ושמנה שנה ער-תם בר-ההור אנשי
 המלחמה מקרב המתנה כאשר נשבע
 יהוה להם : טו וגם יד-יהוה היתה בם
 להמם מקרב המתנה עד תמם : טז ויהי
 כאשר

פסוק
 טא
 פסוק

ואף-מיא תזבגון מנהון בבספא ותשתון :
 ז ארי יי אלהך ברכך בכל עובדי ידך
 ספיקלך צורכך במהךך ית-מדברא רבא
 הדין דנן ארבעין שנין מימדא בני אלהך
 בסעךך לא תסרת מדעם : ח ונעברנא
 מלורא אחווא בני-עשו דיתבין בשעיר
 מאורח מישרא מאילת ומעצין נבר °
 ואתפנינא ונעברנא אורח מדברא דמואב :
 ט ויאמר יי לי לא-תצור על-מואבאי ולא
 תתגרי למעבר-עמהון קרב ארי לא-אתן
 לך מארעיה ירותא ארי לבני-לוט יתבית
 את-לחנת ירותא : י אימתני מלקדמין
 יתבין בה עם רב וסני ותקיף כנברנא :
 יא נברנא מתחשבין אף-אנון כנברנא
 ומואבאי קרן להון אימתני : יב ובשעיר
 יתיבו חודאי מלקדמין ובני עשו תריבינון
 ושיציאונון מן-קדמיהון ויתיבו באתרהון
 כמה נעבר ישראל לארע ירותתיה דיהב
 יי להון : יג בען קומו ונעברו לכון ירת-
 גחלא דזרד ונעברנא ית-גחלא דזרד :
 יד ויומיא דהלכנא מדקם נצאה עד
 דנעברנא ית-גחלא דזרד תלתין ותמני שנין
 ער-דקם כל-נברא מוגיחי-קרנא ממו
 משריתא כמה דקם יי להון : טו ואף
 יקחא-מן-קדם יי הות בהון לשיצאוותהון
 כומו משריתא עד דשלימו : טז ויהוה בדר-שלימו כל-נברא מוגיחי-קרנא לממת ממו

עבא

דשירי

(ג) לא-דכיתתי לי סנן ככרכו היס קודין למכירה כירה (ד) כי ה' אלהיך ברכך . למיכך לא-תכפו (ס' ח' תכפיו) חזת
 שובתגלגלות בלואתם בניים אללהרלו ענמיכס עשיריס : (ח) ונפן ונעבור . לנר זמן הפכנו בניים להלון רוח קודמית :
 ונאל

פר מי פסקא ותיכלון וארף וגו' : ז אונתרוו חלא תשיקין להון ארום : י איתקבין דרין וקבון בגלל שפדו ודיבת

ירושלמי

ועברני מלנת צחיגו בני עשו אלון הערמו בגולא כן
אוכח משרא מן איבת רסן קברך פרנגולא ופנעו ועברנא
אוכח מדקרא דמוצב :

מוצבאי ולא תפבר לקבל יהוון סררי קראא ארום לא איתן לבין מארעחון ירוקא ארום וגו' : י אימקנא מן
לקרמיו יתיבו קת עסם רב וסני וקסין רבי קנגבא : יא גבויא דתקבין בטישר גינגברי מתחשבין אוף היגין רבי
קנגבויא דאמקחוי בטירענא ומוצבאי קכו להון אימקני : יב דוככלא ותיבו גרוסיא מן לקדמון רבני עשו מריבונת
ושיצאננו מן קדמיוון ותיבו בצתריהון היקבא וגו' : יג דרון קימו ועיברו לבין נת נחל טרנוניא ועברנא ית
נחל טרנוניא : יד וימיא דתליקנא מן קס גיעא עד דעברנא ית נחל טרנוניא קדמין וגו' : טו וארף קחא
מן קדם : יא איתגריה קהון למשצנידהון כגו משריקא עד די פסקר : טז ונהוהו בד פסקי על גברי מגיחי קרב עקמי

בימחא

דשי

(ט) ואל תתגר בם - לא אחר להם על מושב אלא על מחנה אכל מיראיש היו אותם וראו להם כשהם מוויזים לפיך כתיב (במדבר ב) ויגר מושב מפני העם שהיו זוללים וכוונים אותם אכל ככני עמון גאזר אל תתגר בם זום גרוו כשכר גזיעות חווס שלא כרמוה על חבוט כמו שעשתה הכזירה שקראהם בבהינוח : יא - שס המדינה : יב האמוס לפנים וגו' - אלה סכור סווארץ רפאים שנתר צו לאהרנה לפי שהאמוס הם רפאים ישבו בה לפנים אכל לא זו כי איתן אותן רפאים בורשתי יופני בני לוג ויוסכתי תחתם : יא רפאים יהשבו וגומר - רפאים היו נחשין אותם אימים כענקים הנקראים רפאים ע"ש סכלה רואה אותם ידיו מרפות : יב אימים - ע"ש שאימתם מושלת על הכריות וכן יושבו החורים ותתים לכני עשו : יב) יירשום - לעזון הוה כלומר כתיב כהם כהם שהיו מורשים אותם והלכים (ז) : טז) חירנה בם - למחר ולחוסם בתוך מ' סנה שלא יגרמו לכנייהם עוד להתעכס במדבר : טז) ויהי באשר תמו - ונוער :

באר רהובות דקוקי דשי

(ו) משום דמינו דמשמש שורש כרה נס כן לענין חפירת ארץ כמו בי ירהאיש שורוכן כ"דו"ל להכניא כורה אחר כורה דלא יתכולן ובייתעכמו כל קפסם עד שמחויכט לחפור בחנות לקן הולך לומר דנהו ענין מכירה בלא קופין ומכירה רחיה חכרביהים : ז) משום דמלת "דשי" היא ר' שראשה היא סימן לעתיד וכאלות כוונת הפסוק על לשון עבר לומר שכבר הורישו אותם לכן קאמר לשון הוה ורלה לומר לפעמים תפסם לשון עתיד לאן לעתיד תמשרק ללשון הוה (כל"א עו פלעגטו זיין כלומר כתיב להם כוח כאלו יאמר כתיב להם כוח ככל עת שהיו מורשים אותם וכוונתו "יכעלם והולבים באלויאחר בכל עת וכן "דשי" בכל עת :

כתבו

דשב"ם

ובאלוהות הללו הנזקך ומה להודיע עבשין פן יקן לכבס לאמר חס דרון הקס"ה לתת למנוחלה ויכולת בידו למה לא הוריש לנו אלה האמונות ושעברנו דרך עליהם לכן הודיע עכשיו שהקס"ה לא חפן מדבר שהיו נתנה הקס"ה להם ככתוב בכלס כירושנה לעשו כתיב אית הר שעיר כן נלכני לוש נתתים עד ירושה וגם בעמון כי לבני לועבתים ירושה לכבוד אהרנים שקרוכים היו : ז) לא תסרת דבר - כשאין ימקום לקנות חוונות סיפא דרכן בלא בקף וכלא עתיר וכמוקום שזאלת ליקח המפיק לך לקנות : יב) כאשר עשה לישראל עמם כתיב ומהם אלכודי צל ישראל שלא יחגרו כלום : יא) לאמונות הללו כן יתלה לכבוד אבותינו כל סכן שיקיים לישראל לתת להם כמלת עניס עכשכע ללכות : יד) והיאום אשר הלכנו נקדש בגע מתקנס מלוח חרנלים שלזים ומתנה שנה - גיבשה שנייה שלא חרנלים : יא) חשי

מכלל יופי

(תתברו) - ענין קבן : (ט) (אל תצד) - ענין מצוראו - ענינו גבורי הענקים : (יחשבו) - ענין חשיבות : ענינו החק וכן אל הצרם : (י) (האמים) - נקראו יבן והענין לשי שחפולא ומה על האוהם : (יא) (רפאים) : (יב) (קוסם) - ענין ארוו : (יג) ענין ירושה כלומר לקחו ירושתם : (יד) ענין ארוו :

סעו

בְּאֵרֶם תָּמוּ כָּל-אֲנָשֵׁי הַמִּלְחָמָה לְמוֹת
מִקְרַב הַעַם : ס יו וַיְדַבֵּר יְהוָה אֵלַי
לֵאמֹר : יח אַתָּה עֵבֶר הַיּוֹם אֶת-גְּבוּל
מוֹאָב אֶת-עַר : יט וְקִרְבַּתְמוֹל בְּנֵי עַמּוֹן
אֶל-תְּצַרֶם וְאֶל-תִּתְנֶר בָּם כִּי לֹא-אַתָּן
מֵאֶרֶץ בְּנֵי-עַמּוֹן לָךְ יִרְשָׁה כִּי לְבִנְיָלוֹט
נִתְתִּיה יִרְשָׁה : כ אֶרֶץ רַפָּאִים תִּחְשַׁב אֶף-
הוּא רַפָּאִים וְשְׁבוּ-בָהּ לִפְנֵים וְהַעֲמִיטִם
וְקִרְאוּ לָהֶם זְמוּמִים : כא עַם גְּדוֹל וְרַב
גֵּרִם כְּעַגְקִים וְנִשְׁמִידִם יְהוּדָה מִפְּנֵיהֶם
וַיִּרְשָׁם וַיִּשְׁבוּ תַחְתָּם : כב כַּאֲשֶׁר עָשָׂה
לְבָנֵי עֲשׂוֹ הַיְשָׁבִים בְּשַׁעֲרֵי אֲשֶׁר הַשְּׁמִיד
אֶת-הַחֲרִי מִפְּנֵיהֶם וַיִּרְשָׁם וַיִּשְׁבוּ תַחְתָּם
עַד הַיּוֹם הַזֶּה : כג וְהַעֲנִים הַיְשָׁבִים
בְּחֻצְרֵים עַד-עֵזָה כַּפְתָּרִים הַיִּצְאִים מִכַּפְתָּר
הַשְּׁמִידִם וַיִּשְׁבוּ תַחְתָּם : כד קוֹמוּ סַעֲוֹ
וְעִבְרוּ אֶת-נַחַל אֲרֻנָּן רֹאֵה נִתְתִי בְּדָךְ אֶת-
סִיחֹן מֶלֶךְ-הַשְּׁבוּן הָאֲמֹרִי וְאֶת-אֶרְצוֹ
הַחַל רֶשֶׁת וְהַתְנַר בּוֹ מִלְחָמָה : כה הַיּוֹם
הַזֶּה אֶחָל תֵּרַת פַּחַדְךָ וַיִּרְצָתְךָ עַל-פְּנֵי
הַעַמִּים תַּחֲרַת כָּל-הַשְּׁמִיטִים אֲשֶׁר יִשְׁמַעוּן
שְׁמִיעָךָ וְרָגְזוּ וְחָלוּ מִפְּנֵיךָ : כו וְאֲשַׁלַּח
מִלְאָכִים מִמֶּדְבַר קַדְמוֹת אֶל-סִיחֹן מֶלֶךְ
הַשְּׁבוּן דַּבְּרֵי שְׁלוֹם לֵאמֹר : כז אֲעַבְרָה
בְּאֶרְצְךָ בְּדַרְךְ בְּדַרְךְ אֲלֶיךָ לֹא אֶכְזֹר יָמִין
וְשִׁמְאוֹל : כח אֲבָל בְּכֶסֶף תִּשְׁבַּרְנִי
וְאֶכְלָתִי וּמִים בְּכֶסֶף תִּמְזַלֵּנִי וְשִׁתִּירְנִי בַקַּח
אֲעַבְרָה בְּרַגְלִי : כט כַּאֲשֶׁר יַעֲשׂוּ-לִי בְנֵי
עֲשׂוֹ

יח

י

עֲמָא : יז וּמְלִיל יי עֲמִי לְמִימְרֵי : יח אַתָּה
עֵבֶר יוֹמָא־דִּין ית־תְּחוּם־מוֹאָב ית־לְחִיּוֹת :
יט וְתִתְקַרִּיב לְקַבִּיל בְּנֵי עַמּוֹן לֹא־תִצְוֹר
עֲלֵיהוֹן וְלֹא־תִתְנַרִּי לְמַעַבְד־עַמּוֹהוֹן קִרְב
אַרְי לֹא־אַתָּן מֵאֶרֶץ בְּנֵי־עַמּוֹן לָךְ יִרְשָׁה
אַרְי לְבִנְיָלוֹט יְהִיבִיתָה יִרְשָׁה : כ אֶרֶץ־
גְּבֻרָא מִתְחַשְׁבָּא אֶף־הִיא גְּבֻרִין יִתִּיבוּ־בָהּ
מִלְקַדְמִין וְעַמּוֹנָאִי קִרְן לְהוֹן תִּשְׁבְּנִי :
כא עַם רַב וְסַטִי וְתַקִּיף כְּגְבֻרָא וְשִׁצִּינוּן
יִ מִן־קַדְמֵיהוֹן וְתַרְכִּינוּן וְיִתִּיבוּ בְּאַתְרֵהוֹן :
כב כְּמֹא דְעַבְד לְבִנֵי עֲשׂוֹ דִיתְבִּין בְּשַׁעֲרֵי
דְשִׁיצֵי ית־חֻרְרָאִי מִן־קַדְמֵיהוֹן וְתַרְכִּינוּן
וְיִתִּיבוּ בְּאַתְרֵהוֹן עַד יוֹמָא דְדִין : כג וְעֲוֹאִי
דִיתְבִּין בְּדַפִּיחַ עַד־עֵזָה קַפּוֹטְקָאִי דְנַפְקִי
מִקַּפּוֹטְקָאִי שִׁיצִיאֻנוּן וְיִתִּיבוּ בְּאַתְרֵהוֹן :
כד קוֹמוּ טוֹלוּ וְעִבְרוּ ית־נַחַל דְאֲרֻנָּן
חַזִי דְמַסְרִית בִּידְךָ ית־סִיחֹן מֶלֶךְ־דְחַשְׁבוּן
אֲמוֹרָאִי וְיִת־אֶרְעִיהָ שְׂרִי לְתַרְכִּוְתִיהָ
וְתִתְנַרִּי לְמַעַבְד־עַמִּיהָ קִרְב : כה יוֹמָא
דְדִין אֲשֶׁרִי לְמַתָּן וַיִּצְפַּךְ וְדִחַלְתְּךָ עַל־אֲפִי
עַמִּיָא דְתַהוֹת כָּל־שְׁמִיָא דִישְׁמַעוּן שְׁמַעְךָ
וַיִּזְעִקוּ וַיִּתְבַּרְוּ מִן־קַדְמֶיךָ : כו וְשַׁלַּחִית
אַזְנָדִין מִמֶּדְבַר קַדְמוֹת לֹת־סִיחֹן מֶלֶךְ־א
דְחַשְׁבוּן פְּתַגְמֵי שְׁלוֹם לְמִימְרֵי : כז אֲעַבְרָה
בְּאֶרְצְךָ בְּאֹרְחָא בְּאֹרְחָא אִיזִיל לֹא אֶסְטִי
לִימִינָא וְלִסְמָאִלָא : כח עִיבּוֹרָא בְּכֶסֶף תִּזְבִּין
לִי וְאִיכּוֹרִי וּמִיָא בְּכֶסֶף תִּתְנֶנ־לִי וְאֲשַׁתִּי
לְחֹד אֲעַבְרָ בְּרַגְלִי : כט כְּמֹא דְעַבְדוּ־לִי
בְנֵי

בני

מִיָּמָה לְקִמּוֹת מוֹן מִשְׁרֵתָא : יו' וּמְלִיל יו' גוּי : יח' אֲתוּן עֲבָרִין גוּי : יט' וְהִתְקַרְבוּן לְקַבֵּיל בְּנֵי עַמּוּנָן
 לֹא תַצִּיר עֲלֵידֵיו וְלֹא תִתְגַּבֵּי בְּחֵן לְקַרְנֵי קָרֵב אֲרוּם לֹא אֲמַן לְכֹון מֵאֲרַע בְּנֵי עַמּוּנָן וְרוּחָא אֲרוּם לְבָנֵי דְלוּט מְטוּל
 וְכֹותֵיה דְצַבְרָתָם וְתַבְתָּה וְרוּחָה : כ' גִּבְע וְיִבְרֵיָא מְתַתְּשָבָא לְחוּד הִיא וְיִבְרֵיָא וְיִתְיָן בָּהּ מוֹן דְלִקְרָמוֹן וְעֵשֶׂנְאֵי קָרֵב
 לְדֵיוֹן וְיִתְיָנֵי : כ"א עֲמָא רְבָא וְתַסְנֵיָא הִי בְּיִבְרֵיָא וְשִׁצְיָנוֹן מִיָּמְרָא דְיָי גוּי : כ"ב פְּמָא דַעֲבָר גוּי :
 כ"ג וְשִׁאֲר פְּלִיטָת בְּעֵנְנָי דְחוּן שְׁרֵן בְּכוּרְגֵיָא דְרַפְּשֵׁעַ עַד עֲזֵרָה קְפִיטְקָאֵי גוּי : כ"ד אֲוִקְפִי טוּלֵי וְעֲבָרֵיָת
 גַּחְלֵי אֲרָנוּנָא תַמּוֹן הִי קְסָרִית בְּיִדְיָמוֹן עַת סִיחוּן מְלָבָא דְחֻשְׁבוֹן וְאֲמִטְרָאָה עַת אֲרַעִיָה יִצְרֵי לְתַרְקוּתֵיהּ וְהִתְגַּבֵּי לְמִסְבְּרָא
 לְקַרְבָּלֵיהּ סְרֵי קָרְבָא : כ"ה יִקְבָא דִין שְׁבִיית לְמִיָּפוֹן וְעֵתָהּ וְתַחְלָהּ עַל אֲנְפֵי כָל עַמְמֵיָא דְתַחוּתָהּ כָּל שְׁמֵיָא
 דִּישְׁמַעֵיו שְׁמַע וְכוּתְהָ הִיךְ קְמוֹן שְׁמֵיָא וְיִמְרָא אֲמִטְרָא לְחִיךְ וְפַסְקוֹן מוֹן לְמִיָּמֵר שְׁרָתָא בְּמִסְרָת יִמְרָא וְפַלְגָא וְעֵתָהּ
 בְּקִדּוֹן דְחוּן עַד דְאַחַת קָרְבָא בְּסִיחוּן וְיִצְעִין וְיִבְרָתְמוֹן מוֹן קְרָבָא : כ"ו וְשְׁדָרִית אֲנְגֵיוֹן כְּמִסְבְּרָא דְקְסִיף לְמִסְבְּרָא
 קְבֻמוֹת לֵנָת סִיחוּן מְלָבָא וְאֲמִטְרָא פְּתַנְמֵי שְׁלַם לְמִיָּמֵר : כ"ז אֲעִיבֵר בְּאַרְעָךְ בְּאַרְחָא דְרֵיָא אֹרְבָה בְּבִישָׁא אֲזִיזֵי
 לֹא אֲפִטֵי לְבִנְזִיקוּתָךְ לְבִמְיָא וְלְשִׁמְרָאָה : כ"ח עִיבֹור בַּד חֵי בְּפַסְפָּא תּוֹבִין לֵי וְאִיכּוּרֵל וְמוֹי בְּפַסְפָּא גוּי :

וכגבלא

דשי

(יז) וידבר ה' אלי וגומר . אכל מישלות המרגלים עד כאן לא נאמר כפרה וידבר אלא ויאמר ללמדך שכל ל"ט
 שנה שהיו ישראל נוסעים לא נתיחד עמו הכתוב כלשון חכה פנים אל פנים וישכח הדעת ללמדך שאין הסכימה שורה על
 הנביאים אלא כשיל ישראל : אנשי המלכות . מכן ל' שנה היואים כלבא : (יח) ארתה עובד היום את גבול מואב אל מואב
 בני עמון . ונאן שאר עמון ללד למן . (כ) ארין רפאים רוחשב . ארין רפאים נחשבת אף היא לפי שהרפאים ישבו בה לפני
 חכל לזו היא שנתתי לאברהם : (כג) והעוים היושבים בחצרים וגו' . (חוליקום) עוים מפלשתיים הם שמהם הם נחשבים
 כספר יהושע שאלמר (יהושע י"ג) מנעת סרני פלשתיים העוים והאשדודים והאשקלונים והגתים והעקרוט והעוים ונפטי השכונה שנסבע
 אברהם לאבימלך לא יכלו ישראל להוציא ארצם עידים והכתי עליהם כפתורים והשמידו וישבו תחתם ועכשו אתם מותרים לקחת
 עידים : (כה) החרת כל השמים . (הענין ב' גע' זכוח) למד שעמדה חמה למשה כיום מלחמת עוג (ס"א סיון) ונדע הדכה
 תחת כל השמים : (כו) מומבר קדמות . אף על פילא זוני המקום לקרא לסיחון לשלום למדתי ממדבר סיני מן התורה שקדמה
 לעולם כשכח הק"כ ליתנה לישראל חור אותה על עשו וישמעאל וגלוי לפניו שלא יקבלו ואף על פי כן פתח להם בשלום אף הני קדמותי את
 סיחון בדברי שלום . ד"א ממדבר קדמות מוקד למדתי שקדמה לעולם יכול היית לשלוח בראשיתך ולשרוף את העזרים אלא שלחתי מוק
 העדבר אל פרעה לאמר שלח את עמי כמתון : (כט) כאשר עשו לי בני עשו . לא לענין לעבור את ארצם אלא לענין מדר אוכל
 נמים

רשב"ם

מלחמה בני עשרים שנה ואלא נבא . ואני הצעיר אומר אכזי המלחמה היו אותם שנאמר בהם ויעפילו לעלות אל ראש ההר כמו שאמר ותחננו
 אש כלי מלחמתו . ומשה אחר להם אל תעלו ואל תלחמו . וכן ביהושע הוא אומר כי ארבעים שנה הלכו בני ישראל במדבר עד תם כל
 הגוי אכזי המלחמה היואים ויוצרים אשר לא שמעו בקולי ה' . אשר נשבע להם לבלתי הראותם את הארץ אשר נגו' ולפיכך קורא אותם אכזי
 המלחמה ויאנו אומר אנשי גלחמה פתם כי אם אכזי המלחמה הידועים לנו שפרנו על פי הקב"ה אבל על הנשארם שלחמו עם סיחון ויגו
 אינו קורא אותם אנשי המלחמה כי על פי הקב"ה הלחמו וחותם נכסו לארץ כי לא היו בני עשרים בשנת המלחמה הראשונה בשנה שנייה בשלחמו
 המרגלים : (יט) כי לבגלות בשטיל שהיה (ככדו) (כק"ש קרובו) של אברהם וכל שכן אתם ששני אברהם אתם : (כ) ארין רפאים
 תשכח אף היא כמו רפאים שניתן לאברהם בין כפתרים שקתים שם את החתי ואת הפרוץ ואת הרזאים : אף היא נחשב כרפאים ואש"כ
 כפלו לפניהם ונחוס וכל שכן שאתם תירסון : תשכח . אבל לא יקראת ארין רפאים כי אם מוגלות עוג ככסן שכתוב בה כפינו יהוא
 יקרא ארין רפאים כלומר הוא רפאים שנאמר בין הכתרים ולכך ירסו ישראל : (כג) כפרק אלו טריפות בגמרא עוים עתימן כלו ואלויה
 קראו עוים שעיין את עוקמם . ד"א שאיו לא לזאת הרפה ואל"ף מתחלפת בעי"ן . ד"א שכל הדואה אותם אותנו עוית פי' חולו שמו
 ען . וכבראית רבה עוים שהלכו מן העולם והלכו מן העולם ונרמו לעולם שיוד הה' דעוה עוה א' עימה . ד' אליעזר בר' שמעון אוקס
 שהיוסקיין כעפרות כחש לוחין עויה : כפתורים היואים וכפתור השמידום וישבו תחתם אף אתם תדעו כי הקב"ה ינחילם את
 אשה נשבע לאבות אבם : (כז) והתגרנו כיוו והתגרם : (כט) והמואבים היושבים בער . אבל שאר מואבים כתיב כהן אשר לא
 קדשו

מכלל יופי

והשכר יקרא שובה ופירושן תשכיר לי : (כט) כאשר עשו לי בני עשו . מוסב על אוכל נפסק
 (*) (*) (*) ה' תשכירי

עשו הישבים בשעיר והמואבים הישבים
 יבגר עד אשר אעבר את הירדן אל הארץ
 אשר יהנה אלהינו נתן לנו : ל ולא אכה
 סיוח מלך חשבון העברנו בו כי הקשה
 תורה אלהיך את רוחו ואמץ את לבו
 עשוי למען תתו בידך ביום הזה ° ס לא ויאמר
 יהנה אלי דאה החלתי תת לפניך את סיוחן
 ואת ארצו תתל רש לרשת את ארצו :
 לב ויצא סיוח לקראתנו הוא וכל עמו
 למלחמה יהצה : לג ויתגהו יהנה אלהינו
 לפנינו ונך אתו ואת בניו ואת כל עמו :
 לד ונלכד את כל עריו בעת ההוא ונחרם
 את כל עיר מתם והנשים והטף לא
 השארנו שקיד : לה דק הבהמה בנונו
 לנו ושלל העדים אשר לבדנו : לו
 ומרערא אשר על שפת נחל ארנן והעיר
 אשר בנחל ועד הנלעד לא היתה קריה
 אשר שגבה ממנו את הכל נתן יהנה
 אלהינו לפנינו : לו דק אל ארץ בני
 עמון לא קרבת כל יד נחל יבק וערי ההר
 ת וכל אשר צנה יהנה אלהינו : א ונפן
 ופער דהך הבשן ויצא עוג מלך הבשן
 לקראתנו הוא וכל עמו למלחמה אדרעי :
 ב ויאמר יהנה אלי אל תירא אתו כי
 בידך נתתי אתו ואת כל עמו ואת ארצו
 ועשית לו כאשר עשית לסיוח מלך האמורי
 אשר יושב בחשבון : ג נתן יהנה אלהינו
 בידנו נם את עוג מלך הבשן ואת כל

עמו

בני עשו דיתבין בשעיר ומואבאי דיתבין
 בלחית עד דאעבר ית ירדנא לארעא די
 אלהנא יהיב לנו : ל ולא אבא סיוחן
 מלכא דחשבון למשבקנא למעבר בחחומיה
 אריאקשי : אלהך ית דוחיה ותקיף ית
 לביה בדיק לממסריה בידך ביום הרין :
 לא ויאמר לי חזי דשריתי לממסר קדמך
 ית סיוחן וית ארעיה שרי לתרבותיה
 למירת ית ארעיה : לב ונפק סיוחן
 לקדמותנא הוא וכל עמיה לאנחא קרבא
 ליהן : לג ומסריה לי אלהנא קדמנא
 ומחינא יתיה וית בנוהי וית כל עמיה :
 לד וכבשנא ית כל קרוהי בעדנא ההיא
 ונמנא ית כל קרוי גבריא ונשיא וטפלא
 לא אשאדנא משויב : לה לחוד בעירא
 בונא לנו וערי קרויא דבבשנא : לו מערוער
 דער בוף נחלא דארנן וקרמא דבנחלא
 ועד נלעד לא הות קרמא דתקיפת מננא
 ית כולא מסר לי אלהנא קדמנא : לו לחוד
 לארע בני עמון לא קריבתא כל בוף נחל
 יובקא וקרני טורא וכל דפקיד לי אלהנא :
 א ואתפנינא וסליקנא אודה מתן ונפק
 עוג מלכא דמתן לקדמותנא הוא וכל
 עמיה לאנחא קרבא לארעי : ב ויאמר לי
 לא תדחל מניה ארי בידך מסרית יתיה
 וית כל עמיה וית ארעיה ותעביד ליה
 במא דעבדת לסיוח מלכא דאימוראדה
 דיתיב בחשבון : ג ונמסר לי אלהנא בידנא

אף